

In memeoriam Vekerdy Tamás

Gömöri György

Kortársam, barátom, írótársam, Tamás

A nemrégen elhunyt Vekerdy Tamás, akit fiatal koromtól (úgy 66 éve!) ismertem, különleges ember volt. Jótollú magyar író és nemzetközi hírű pedagógus-pszichológus, a Waldorf-iskolák magyar létrehozója, a nevelésügy szószólója, aki egy Orbán Viktorhoz intézett nyílt levelében azt firtatta: mennyire „keresztény" az, aki drótkerítéssel védi országát az azon áthaladni kívánó menekültektől? Nem politikus alkat, mert ahhoz túl erkölcsös; de nem is ál-ájtatosan szemforgató erkölcs-csősz, mert ahhoz túl liberális, jóllehet a szabadelvűséget ő 19. századi hagyományokra építve értelmezi.

De hogy valamit ne felejtsek: 1956. október 22-én, ahogy azt többször megírtam, Tamással együtt kezdtük szervezni a másnapi „lengyelbarát" tüntetést, amiből, mint tudjuk, estére forradalom lett. Olyan forradalom, aminek szellemiségét ma a „pesti srácok"mítoszának őszülő karrieristái próbáják átfesteni és elhazudni. Tamás erre a fontos epizódra sokáig nem emlékezett (22-ét elfedték a rákövetkező napok kicsit kaotikus eseményei, majd a november negyediki második szovjet beavatkozás), de idősebb korában megengedőbbnek bizonyult: lehet, hogy valóban nekem van igazam, bár „nem mi csináltuk a forradalmat, az *lett*" – hát igen, de ehhez a „levéshez" páran, akkori egyetemisták, mégis többé-kevésbé hozzájárultunk.

Tamás változatos életpályát futott be, aminek két vonatkozási pontját kell kiemelnünk, ezek a magyar irodalom szeretete és művelése, valamint a hazai oktatásügy modernizálása. Közben – előtte, vagy mellette – jogot végzett, a japán Zeámi mester Nó-színházát tanulmányozta és gyermekpszichológiát tanult. Leghosszabb ideig 1990 előtt Török Sándor lapjának, a sokak által olvasott *Család és iskolának* volt állandó munkatársa.

Mikor kezdett szépirodalmat írni? Gondolom, már a hatvanas években, amikor első tanulmánya Zeámi mesterről megjelent, de két fontosabb műve, a *Borisz és Gleb* meg a *Nagyapám iratai* csak 1975-ben egyszerre, egy kötetben látott napvilágot. Erről írtam egy nyugati lapban, aminek Tamás örült, mert mint írót, úgy érezte, kicsit outsidernek tekintik a hivatásos hazai szépírók. Pedig Tamás nagyon jól írt, a maga sajátos, szaggatott stílusában, ami engem néha egy film forgatókönyvére emlékeztet. Ezért, meglehet, fő irodalmi művének vagy a terjedelmes *Széchenyi*t vagy a 2016-os *Naplók könyvé*t fogják tekinteni, ami hat részletből rak össze egy eléggé koherens és olvasmányos könyvet. De vajon hányan ismerik az *Álmok és lidércek* című, a „Magyarország felfedezése" sorzatban megjelent kötetet? Ebben Tamás elmondja a Waldorf-iskolák hazai meghonosításának bonyolult, de érdekes történetét. Miután 1987-ben eljutott hosszabb tanulmányútra Witten-Annenbe, német segítséggel ugyan, de Tamás Magyarországon is létrehozta (még a rendszerváltás előtt!) a steineri ihletésű Waldorf-ovódákat és iskolákat, az alternatív iskolatípusok talán legfontosabb intézményeit. Szerintem ennek a könyvnek is vannak jelentős „szépírói" értékei, mert benne Tamás sok segítőkész ember portréját rajzolja meg, például Pető András, a testi fogyatékos gyerekeket gyógyító híres Pető-módszer kidolgozójának hiteles arcképét.

Az elmúlt években sokat leveleztünk, egyszer-kétszer találkoztunk is Pesten, vagy Budán, mert Dunakeszire, ahol Tamásék laktak, s ahol egyszer régen jártam is, most nem volt elég időm. Azoknak, akik nem ismerték, hadd mondjam el, milyen volt Tamás: barna bőrű, kistermetű, barátságos-mosolygós, szemüveges ember, akinek nagyon szép hangja volt, amit remekül tudott használni. Ezért is szeretett előadásokat tartani, Magyarországon és külföldön – Amerikában is járt, nem tudom, a bostoni magyar Boskolában beszélt-e, de tudom, hogy haláláig készült hazai előadásokra. Előadásait, éppúgy mint interjúit, nagy felkészültség és humor jellemezte, hogy őt idézzem: „bámulatos a nem-tudás" a magyar iskolákban végzettek között, az iskolarendszer baja, hogy ellentétben nyugati alapképzéssel, nálunk az első világháború óta „ideológikus", vagyis állami érdekeket szolgál, végül a sokat ismételt Mérei Ferenc-idézet az iskolára vonatkoztatva: „Ahol untatnak, onnan menekülj!" Tamás senkit sem untatott, és a fél országot tanította helyes gyereknevelésre. Nem tudom, hogy mindenben egyetértettünk-e, például én fontosnak tartottam (tartanám), hogy a gyerekek bizonyos szövegeket könyv nélkül tudjanak, (magoljanak be!), tehát nagyobb

figyelmet fordítanék a verskultúrára, ami tudtommal, a mai magyar iskolákban alig létezik. De becsültem Tamás tisztességét és következetességét – vannak közös régi barátaink, akik az elmúlt tíz évben a pártállami propaganda hatására mintha eltávolodtak volna 1956 szellemiségétől – Tamás megmaradt szabadelvű demokratának és a magyar történelem legjobb hagyományait életművébe építő embernek. Távozása felbecsülhetetlen vesztesége a magyar oktatásnak, az egyetemes magyar és európai kultúrának.

Megjelent: Népszava, 2019.október 19.